

„Nesmrtelnost“ u Whiteheada

Whitehead si představuje – navazuje tím ostatně na Platóna a také na Aristotela – že „věčné objekty“ jsou neměnné a proto nesmrtelné. Toto pojetí má však svou slabší stránku: právě protože jsou neměnné, jsou neživé (to není přece v rozporu s nesmrtelností – co není živé, nemůže „zemřít“, nemůže podlehnout „smrti“; ale není to potom vlastně sofisma?). Právě proto najdeme u Whiteheada také formulaci, že „konečno oživuje nekonečnost“ (3581, str. 36). Ale kde vlastně to „konečno“ (tj. „konkrétní“ skutečnost, event. actual event) bere tu „živost“, díky které může „oživit“ ono „nesmrtelné“, protože „neživé“? Kde se bere jeho aktualita, když „věčné objekty“ ji postrádají? Aristotelés kritizoval Platóna, který v Timaiovi prezentoval myšlenku demiurga, který aktivně (a s rozmyslem) otiskuje věčné ideje do beztvareho toku, jako „mýtus“. Byl si však nadále vědom, že tu je problém; a pokusil se ho řešit poněkud nedůstojným způsobem (totiž že rozdělil, rozsekal demiurga na maličké kousičky – po vzoru Démokritových atomů) a zavedl jakési blíže nespecifikované kousky aktivity, „dělání“ či „díla“ dovnitř dění (pohybů), a nazval je „energií“ (ENERGEIA, podle EN-ERGON). To zajisté nebylo náležité řešení; a Whitehead nepodává taky žádné řešení tohoto problému. Mám za to, že se věci mají jinak, než že – podle Whiteheada – „konečno oživuje nekonečnost“. Pokud budeme onu „nekonečnost“ chápat výrazněji jako ryzí nepředmětnost, je to právě tato ryzí nepředmětnost, která „oživuje“ svět věcí, předmětů a předmětných pohybů, tj. oživuje je v tom smyslu, že jejich zdánlivě mechanickým (místním) pohybům dodává život jako jejich perspektivu (ne jako nějaký přídavek k jejich předmětnosti).

(Písek, 080516-1.)